

Litet om affärer i Ersnäs.

Det har funnits många affärer i Ersnäs under årens lopp. De flesta har legat inne i bykärnan.

Under min uppväxt på 1940- och 1950-talen hade vi fyra affärer i byn. Samtliga låg vid dåvarande Kustlandsvägen. På nuvarande parkeringen till Ralph Lundstengården låg Bror Gustavssons affär. Den blev senare Olofssons. Idag finns endast ett uthus kvar, resten brann. På dagens Zackes väg 3A var Konsum. Det huset finns kvar och är ombyggt till bostad. På Zackes väg 9 var Nilssons affär och mitt emot låg Bröderna Larssons affär. Bröderna Larsson tog över Handelsföreningen och vid samma tid startade Axel Nilsson sin affär. På ungefär samma ställe hade tidigare min farfars bror N. O. Lundström en affär. Om den har det berättats att renrajder kom körande längs Alån och gjorde affärer med N. O. Han startade senare en grossistfirma i Luleå, NOLCO. Det har sagts att han tog sitt hus med sig och flyttade till Luleå. Han drev också ett kafferosteri i det hus som idag inhyser bl.a. Restaurang Ripan i Södra Hamnen.

N O Lundström

På Ersnäs Nr 2, som idag ägs av Rolf Nilsson, nuvarande Klubbvägen 27, drev Rolfs farfar Johan Nilsson en affär runt sekelskiftet 1900 – 1901. Johan hade varit i Amerika några år men återvänt till Sverige. Hans syster och sväger bodde i Bredåker och hade en affär där. De blev sjuka och Johan for dit och hjälpte dem och det resulterade i att han övertog affären och drev den i några år. Hans bror Nils Isaksson ägde då Ersnäs Nr 2 men av skilda anledningar gick det inte så bra för honom så Johan avvecklade i Bredåker och övertog Nr 2 av sin bror. Johan öppnade affär och drev den i några år.

Transport				
dato				41.
2.	Carlsson, Sigfus Ersnäs			
"	An. 4. mel. Kärnell	150	2.-	
"	4. " Foduläp	130	1.30	9/10
5.	Dahl, N. J. Ersnäs			
"	An 2. Bg. Socker	165	1.30	
"	" 1 " Kaffe		1.15	
7.	" 3.3 mtr. Mollskinn	115	3.30	
17.	" 1.2 kg. Fläsk	155	1.15	
"	" 2. " Socker	165	1.30	
"	" 1. " Kaffe		1.15	
20.	" 0.6 1/2 " Smör		1.25	
25.	" 5. " Hvetmjöl	128	1.40	
31.	" Räkna fr. början till dato		1.50	2/10

Jag har fått se en del avräkningsböcker från denne Johan Nilssons affär. Det är intressant läsning och många ersnäsbor, kända och okända, passerar revy när man bläddrar i de ibland mycket prydligt förda böckerna.

Man kan inte gå in på allt, men jag har valt ut några av Johans kunder och tittat litet på vad de handlade under år 1899. Vad som slår en sentida betraktare är att de köpte inte mjölk, ost, potatis, matbröd och kaffebröd. Sådant hade man själv eller bakade. Smör och fläsk köpte man, men det var nog också många som kärnade och gjorde eget smör.

De kunder jag har valt ut är följande:

Sofia Lundström, min farmor, som bodde nedi Urn, nuvarande Klubbvägen 98.

Axel Henriksson som då bodde på det som idag är Klubbvägen 10.

Carl Hansson, vanligen kallad Käl-Häscha. Han bodde på olika ställen, senast troligen på Ersnäskammen 43.

Johan Jakobsson, garvare, Lyckeby. Strax norr om Alån på östra sidan om E 4 finns idag en rastplats. Där bodde garvaren Johan Jakobsson och platsen kallades Lyckeby. Där finns nu endast en husgrund som minner om att någon en gång bodde där.

Det tycks vara så att somliga handlade kontant, andra handlade på bok och betalade kanske en gång varje månad. Det är också möjligt att det 1899 fanns fler affärer i byn vilket gjorde att inte alla ersnäsbor handlade hos Johan Nilsson. Däremot handlade somliga från Alvik, Skäret, Långträsk, Fällträsk och Sjulsmark hos honom. Möjligen handlade någon både kontant och på bok, vilket förklarar varför det finns så litet skrivet på somliga. Man fick ju då som nu in pengar på litet olika sätt.

Sofia Lundström köpte förutom olika slags mjöl till bakning även korngryn och ärtor. Hon köpte också rätt mycket tyger: korderor, lärft, förklädstyg, livfoder, sammet, kasinet samt manschettknappar och garn. Även någon kardus Mossros slank med.

Att hon köpte så förhållandevis mycket tyg hade väl att göra med att hon hade en stor familj att dra försorg om. Hon hade blivit änka på sommaren två år tidigare och hade åtminstone sju egna barn plus ett barnbarn i familjen så det behövde nog sys och bakas en hel del.

Axel Henriksson köpte en hel del kaffe, socker och fläsk och ganska mycket mjöl av olika slag. Även bomullstyg behövde han. Han köpte också 1,3 kg ”rosenbrunt”, vad nu det kan vara. Cheviot och foder samt 2 par skor köpte han också. Henriksson var en av dem som köpte smör och i augusti skulle man tydligen baka för då köpte han 5 kg vetemjöl, 100 kg rågsikt och 100 kg vetemjöl samt 47 kg rågmjöl. Hundra kilo rågsikt och hundra kilo vetemjöl kostade cirka 25 kr resp. 23.50.

Carl Hansson köpte en hel del fläsk, ärtor, kaffe, socker och i slutet av februari köpte han en liter lampolja

Under mars månad är han bokförd för 13.50 kr. För den summan fick han: 2,5 kg fläsk, 4 kg socker, 0,5 kg krita, 3 kg kaffe, 1 kg smör, 3 l fotogen, 1 l ärtor, 0,5 kg såpa, 1 l sirap, 10 kärvar tändstickor, 1,1 m korderor samt en cigarr.

Idag får man betala ca 800 kr för ungefär samma mängd varor.

I maj köpte han åter igen 10 kärvar tändstickor, men någon cigarr blev det inte den gången. Även 1 aln domestik köpte han samt ett par skor som kostade 7 kr.

I juni köpte Carl Hanssons ”stopvadd”; man tillverkade ju själv sina täcken på den tiden. Och inför sommarskurningen behövde man såpa och såppulver.

Johan Jakobsson på Lyckeby köpte förutom mjöl även fotogen, postpapper och tre tvålar. Kanske var garvandet ett smutsigt arbete för jag har inte sett att någon köpte så många tvålar vid samma tillfälle. I april krediterades han för tretton kronor. Det gällde två par nya skor á 6 kr per par samt ett par gamla skor á 1kr. Således var han inte bara garvare utan även skomakare och drog på denna affär in vad som i dagens penningvärde motsvarar närmare 800 kr.

Pengarna kom väl till pass för samma månad inhandlade han bl.a. tre skjortor och tre par kalsonger samt en flaska liniment, kanske Sloan's. Då köpte han även kaffe, socker och korngryn.

Också maj var en bra månad för Johan Jakobsson. Då står på hans kreditkonto: 1 par remskor, 6.50 – 1 par ”vattenstöflar”, 8.50 – lagat 1 st ”stöfvel”, 25 öre – 1 par ”vattenstöflar”, 8.25 – 1 par ”vattenstöflar”, 7.50 – 1 par ”stöflar”, 4.50 – lagat skor åt Oskar (Öberg) 2 ggr, 1.75 – lagat ”stöflar” åt mig 1 ggr, 1.25.

I maj har J. A. Berg från Långträsk levererat drygt 2,5 kg smör och för det fått 4.80 kr.

I oktober var det dags för Ersnäs Skola att köpa 8 liter fotogen. Man behövde också lampvekar - en halv meter 10 linjers och en halv meter 8 linjers. För det betalade man 2.50 kr.

Jag vet inte hur ofta männen var till butiken eller hur ofta det var kvinnorna som handlade. Det som är handlat på bok står i männens namn men det är väl ett rimligt antagande att det var kvinnorna som köpte tyger och liknande och att det var männen som köpte spik, mjölsäckar och liknande. Men somliga kvinnor hade förlorat sin man och dessa måste också handla. De stod prydligt antecknade som Änkan Englund eller Sofia Lundström Änka. Detta gällde dock inte alla.

I allmänhet står inga titlar endast namnet och varifrån vederbörande kom, exempelvis Skäret, Fällträsk osv. Men Gustaf Smed står antecknad som ”Snickare”. Johan Jakobsson står som ”Garvare”. N. J. Dahl står som ”Arbetare”. Hilma Isacksson i Sjulsmark står som ”Pigan”.

Det var ju många fler än de ovan nämnda som handlade hos Johan Nilsson och nedan ser man litet av bredden i hans sortiment: hängslen, ljusblågarn, mössor, te, kanel, lykta, kravatt, sulläder, SnovDrop!, vadmal, Chandelup (tobak), väst, matta, snus, tröjor, hästskor, strömming, spillkum, risgryn, lakrits, hästkosöm, almanacka, pälsbeslag, pälskrage, ansjovis, tågvirke, istersmör, ylleduk, vattenkanna, trådrullar, ärmfoder, björntråd, tröjknappar, västknappar, Känn På (tobak), knappnålar, fänkål, rotborste, schal, mjölskopa, bläck, skoddygarn, linolja, penslar, greppa, Mossrose (tobak), svart lärft, koriander, tömstreck, spik och skruv, matskedar, havre, helka, glasmuggar, zinkvitt, kniv, byxor, tjära, toppsocker, blommiga tallrikar, näsdukar, stärkelse osv.

Litet udda var det väl att någon ibland köpte ”cigarravfall”. Riststickpaket förekom liksom ”kärve tändstickor”. Rysgryn skrev man och på bondska säger vi ruysgruyn så varför inte! Man rökte en del och Chandelup var den vanligaste tobaken, men ibland köpte någon Känn På som var litet billigare.

Som jag nämnt så är det många namn jag känner igen, men då och då dyker en man upp som jag aldrig har hört talas om och inte lyckats hitta någonstans. Han hette Tiljus Callson, Ersnäs. Litet olika stavningar förekommer, Tilius Carlsson bl.a.

Han behövde den 28 mars 1899 fyra kilo strömming och en halv kardus Känn På.

Vem var han? Någon som vet?

Korderoj (från engelska *corduroy* ([manchester](#)), av franska *corde du roi* – *kunglig tråd*) är ett äldre begrepp inom textilbranschen.

Kassinett, ett slags hårt pressat, på rätsidan glatt halvylletyg.